

Sex, drugs & rock in de TBS-kliniek

Marina (39) had als plaatsvervangend afdelingschef een relatie met TBS-patiënt Humphrey (34) in de Groningse Van Mesdagkliniek. En zij was niet de enige. Arbeidstherapeute Susan had een relatie met patiënt Mo en sociotherapeute Edith ging met patiënt Ronnie. Op Marina's afdeling Hunze 1 was van een klinische sfeer trouwens al weinig meer te merken: de behandelingen werden vervangen door feestjes met drank en drugs.

Het was Humphrey zelf die de zaak begin 1999 aanhangig maakte, waarna de Rijksrecherche een onderzoek instelde. Nieuwe Revu wist beslag te leggen op het eindrapport vol onthutsende verklaringen.

Door Rick Blom / Fotografie: Clemens Rikken

Achteraf is het Humphrey wel gevraagd: waarom hij nou uitgerekend met Marina, de plaatsvervangend chef van afdeling Hunze 1, een relatie moest aangaan.

Want rond Marina waren problemen. Toen zij nog sociotherapeute was in het behandelteam gaf zij al min of meer leiding aan de 'oude garde' op Hunze 1, die volgens verklaringen in het Rijksrecherche-rapport 'de regelnekers' werden genoemd. En de 'regelnekers' creëerden een sfeer waarin kritiek niet werd geduld. Dat Marina in mei 1997 door afdelingschef Henri toch tot zijn plaatsvervanger werd benoemd, leek dan ook vreemd, want deze had tegen collega's bedenkingen geuit over haar werkwijze. Maar onderzoek wees uit dat achter de benoeming de volgende redenering zat: Henri had Marina liever voor dan tegen zich.

Henri had dan misschien geen last meer van Marina, andere collega's des te meer. Tussen 1997 en 1999 zorgde zij ervoor dat tien collega's van de afdeling binnen of buiten de kliniek een andere baan zochten. In het Rijksrecherche-rapport wordt verklaard dat de sfeer na Marina's benoeming 'blijvend verziekt' was, een sfeer 'van scheldpartijen en roddels waarbij andere teamleden op kleinigheden werden gecorrigeerd, geconfronteerd en gekleineerd.' Dat Marina op haar beurt geen kritiek kreeg, kwam omdat men 'kennelijk bang' voor haar was.

Maar niet alleen ten opzichte van haar collega's vertoonde de slanke, chic geklede vrouw met het lange geblondeerde haar merkwaardig gedrag. Ook patiënten kregen er mee te maken. Een collega van Marina zag dat zij bij het insluiten van bewoners 'op een zeer uitdagende manier aan het dansen was voor de neus van bewoner G.. Het was bij het hoerige af.' Een ander had gehoord 'dat Marina aan een bewoner vroeg of hij wel eens fantaseerde over haar tijdens masturbatie.' En een derde maakte mee dat een bewoner de arm van Marina aanraakte en wat om haar heen draaide, waarop zij zei: 'Volgens mij ben jij hartstikke geil op mij.' Volgens het Rijksrecherche-rapport was Marina 'altijd een beetje op de verleidingstoer,' en 'niet alleen richting patiënten, maar ook ten opzichte van het personeel.' Marina zou veel aandacht van patiënten nodig hebben 'om haar ego te strelen.' Erger, ze scheen 'niet normaal met mannen' om te kunnen gaan.

Kortom, waarom ging Humphrey met de plaatsvervangend afdelingschef Marina, die al eerder een intieme relatie zou hebben gehad met een patiënt en een collega?

Humphrey (34) heft vragend zijn zwaar getatoeëerde armen: waarom word je verliefd op iemand? Redenen genoeg, maar die zijn zo lastig te benoemen. Begin 1992 kreeg Humphrey voor doodslag vijf jaar cel en TBS opgelegd. Mei 1994 werd hij geplaatst op Hunze 1, één van de zes intensive care afdelingen van de Van Mesdagkliniek waar veelal veroordeelden van een zwaar geweldsdelict voor een persoonlijkheidsstoornis worden behandeld. Vorig jaar juni werd Humphrey overgeplaatst naar het Dr F.S. Meijersinstituut, een TBS-kliniek in Utrecht.

Aanleiding voor zijn overplaatsing waren de problemen die voortvloeiden uit de verhouding tussen Marina en Humphrey;

Humphrey: 'Op de afdeling was drank, hele flessen Strohrum. Er waren veel meer drugs dan normaal. De hele kliniek werd door onze afdeling van drugs voorzien. Er was pure heroïne en pure cocaïne'

een verhouding overigens die door Marina altijd is ontkend. Uit verklaringen van anderen echter is wel duidelijk dat Marina een allesbehalve professionele relatie met Humphrey had. Dat concludeert ook het Rijksrecherche-rapport. Een intern onderzoek door afdelingschef Henri en afdelingspsychiater Jan Willem Louwerens, waarvan het rapport op 8 januari 1999 werd gepresenteerd, zegt ook dat 'sprake is van grensoverschrijdend, intiem gedrag.' Zodanig zelfs dat er 'ons inziens sprake is van zeer onprofessioneel handelen, hetgeen heeft geleid tot een feitelijk gevaarlijke situatie.'

Louwerens, in zijn verhoor: 'In de eerste plaats had Marina de muts van Humphrey over zijn hoofd getrokken (tijdens een verlof, red.). In de tweede plaats bevestigen beide partijen dat Marina aan Humphrey een cd met voor haar betekenisvolle muziek had geleend. In de derde plaats kon Humphrey allerlei details over Marina vertellen die alleen in intimiteit gedeeld kunnen worden... De zojuist genoemde feiten vind ik in samenhang met andere zaken niet professioneel en vallen buiten de sociotherapeutische relatie. Het over het hoofd trekken van een muts in de situatie zoals met hen twee in de trein lijkt sterk op tortelduivengedrag... Ik heb een sterk vermoeden van liefkozingen en ik heb expliciete feiten vernomen over handelingen en uitspraken die mijns inziens volledig buiten de professionele relatie vallen en slechts passen in een meer dan algemeen intieme relatie.'

Hoewel Marina, zo blijkt uit het rapport, naar bewoners toe allesbehalve mild was, kon één patiënt wel rekenen op tolerantie en sympathie: Humphrey. De band die de twee hadden, werd sterker toen Marina hem eind 1997 vertelde dat zij geen kinderen kon krijgen. "We kregen een vertrouwensrelatie," zegt Humphrey nu. "We hadden het vaak over haar kinderloosheid. Ze mocht dat niet vertellen, maar had daar schijt aan. Soms zat ze twee, drie uur bij mij op cel. Dan zaten we te ouwehoeren. Ze had het veel over zichzelf. Over haar problemen, ook binnen haar huwelijk. Ik was meer een therapeut voor haar dan andersom." Naar eigen zeggen vertelde Marina Humphrey over een vroege relatie van haar, en welke advocaat haar hielp toen die relatie op de klippen liep en hoe boos ze was op haar vroegere partner. Ze gaf informatie over haar jeugd en haar huwelijk. Dat anderen op zijn minst vermoedden dat er iets gaande was, blijkt uit het feit dat collega's van Marina in het Rijksrecher-

che-rapport verklaren dat zij regelmatig anderhalf tot twee uur of nog langer bij Humphrey op cel verbleef, terwijl een personeelslid normaal gesproken drie kwartier bij een patiënt is. In de verplichte rapportages over gesprekken met patiënten werd daar door Marina nauwelijks over gerept. En dat terwijl ze dat 'in andere gevallen uitgebreid deed.'

De hechte relatie met Marina leverde Humphrey voordelen op. Als begin 1999 afdelingshoofd Henri hem niet met verlof wil laten gaan, is het Marina die met Henri gaat praten. Humphrey: "Dat was op een dinsdagavond. Woensdagochtend komt ze bij mij en zegt: 'We gaan nu een verlofplan maken.' Tien minuten later was het klaar. Ik had eigenlijk alleen verlof in de stad Groningen, maar Marina verzon er meteen bij dat ik op regionaal verlof naar de dierentuin in Emmen mocht. En niet voor vier uur, maar voor vijf uur. Er was één voorwaarde: dat ik met haar zou gaan, terwijl het regel is dat een eerste verlof altijd met je vaste begeleider is. Behalve dat ze plaatsvervangend afdelingshoofd was, had Marina niks met mij te maken. Toch ging ik met haar mee. Mijn vaste begeleider Marcel vond dat niet leuk, maar kon niet anders dan het er mee eens zijn."

De relatie tussen Humphrey en Marina werd steeds inniger, stelt Humphrey. 'Marina heeft mij in oktober 1998 in mijn cel gestreeld,' verklaart hij aan de Rijksrecherche. 'Ik voelde dat zij mij erotisch streelde. Zij streelde mij in mijn nek, op mijn arm, mijn oor, mijn gezicht en mijn borst... Ik voelde dat Marina mij zacht streelde... We hadden vervolgens een gesprek over gevoelens. Zij zei tegen mij: "Wat ik hier heb, daar ben ik zeker van en wat ik hier heb daar ben ik zeker van." Zij maakte hierbij eerst een gebaar naar haar hoofd en daarna naar haar hart. Ik begreep hieruit dat zij zeker was van haar gevoelens voor mij... Enige dagen later kwam Marina weer bij mij op mijn cel. Marina streelde mij weer in mijn nek, schouders, arm, gezicht en borst. Ik heb toen haar hand gepakt en deze gezoend.'

Ondanks deze intimiteit, blijken er al snel spanningen in de verhouding te zijn. Volgens Humphrey lag dat in het verschil van opvatting over die relatie. Humphrey: "Ik wist: als ik hier

uitkom, dan is het over. Ook vanwege haar huwelijk. Marina had het al over scheiden. Ik wilde niet dat ze dat deed."

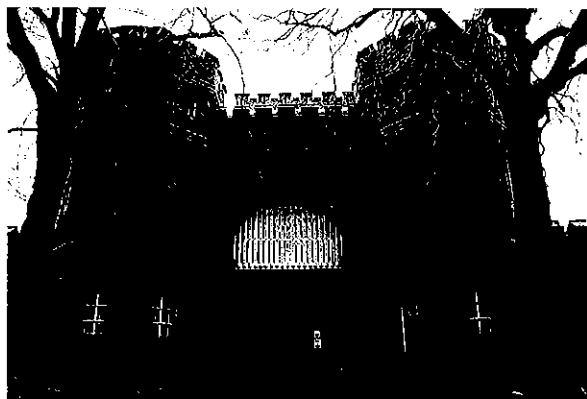
Misschien was het daarom dat Marina 's middags 4 november 1998 op zijn cel kwam en hem een cd van The Cranberries gaf, getiteld *No Need To Argue*. Humphrey: 'Daarop was een aantal nummers omcirkeld en onderstreept en twee nummers waren omcirkeld en rood gemaakt... de twee liedjes gingen over het missen van iemand, het niet kunnen slapen omdat de persoon van wie je houdt niet bij je is en een liefdesverklaring. De anderen gingen over dromen met elkaar hebben, eenzaamheid en verdriet omdat iemand niet aanwezig is.'

Ondertussen merkten collega's dat Marina Humphrey, tegen de regels in, steeds vaker opzoekt. 'Als de gesprekken langer duren, dan is er een onderlinge code dat je collega komt kijken,'

zegt een collega. 'Ik moet eerlijkheidshalve zeggen dat deze code in de loop van de tijd verwaterd is.' Ook nu sprak geen van de teamleden Marina op dit gedrag aan 'omdat een ieder bang was geconfronteerd te worden met Marina.' Alleen een gedetineerde verklaart eenmaal tegen Marina te hebben gezegd 'dat zij vaak bij hem kwam. Zij reageerde toen heel fel; ik heb toen achteraf gezien vermoedelijk een gevoelige snaar geraakt.'

Een andere gedetineerde zag ooit dat Marina, toen Humphrey op enig moment in de keuken stond, naar hem toe liep en hem van achteren vast pakte. 'Zij legde haar handen op zijn schouders. Direct daarop werden hun lichamen tegen elkaar gedrukt. Daarna liet Marina Humphrey weer los. Ik kwam direct daarna mijn kamer uit. Marina voelde zich kennelijk betrapt. Ik zag dat zij een rood hoofd kreeg. Zij vluchtte vervolgens het kantoor binnen.'

Naar aanleiding van een verlof van Humphrey en Marina naar zijn ouderlijk huis in Gorkum, op 12 november 1998, ontstaan problemen die uiteindelijk de directe aanzet vormen voor het ontstaan van chaos op de afdeling. Volgens Marina loopt dat verlof volledig uit de hand en verkeert zij gedurende het grootste deel van die dag in een levensbedreigende toestand omdat, zegt zij, Humphrey tijdens dat verlof het delict waarvoor hij in TBS zat in gedachten herbeleefde. Mede vanwege de angstgevoelens die dit bij haar opriep, zou zij die dag een baarmoederlijke bloeding hebben gekregen, waardoor zij enige uren moest worden opgenomen in het Beatrix ziekenhuis in Gorkum. Humphrey op zijn beurt, weet niet beter dan dat zij een gezellige reis naar Gorkum hadden, dat Marina onderweg in de trein hem speels zijn muts over het hoofd trok en dat ze elkaar fantasieën vertelden. Humphrey: 'Haar verhaal was heel gedetail-

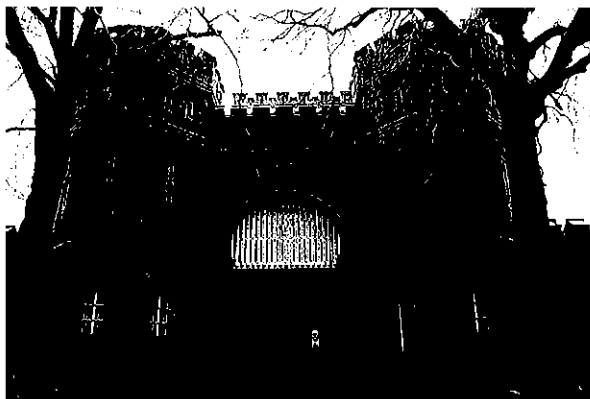
leerd... Zij kwam mij opzoeken in Kampen; ik zou haar mijn huis laten zien; op de slaapkamer zou zij vragen of ik nog steeds een platonische relatie wilde met haar omdat zij anders weg zou gaan; daarna gaan wij met elkaar naar bed... Nadat zij haar fantasie uitgesproken had, pakte zij mijn hand vast en streelde deze.'

Na de treinreis bezochten ze het graf van Humphrey's vader, aten een maaltijd bij zijn moeder en rookten sigaretjes bij haar op het balkon. Tot Marina hevige buikkrampen kreeg en

Humphrey een taxi regelde die hen naar het ziekenhuis bracht. Het enige waardoor Marina zich tijdens het verlof wellicht bedreigd had kunnen voelen was een set messen die Humphrey haar toonde. Maar Humphrey zegt dat Marina uit eigen vrije wil drie messen oppakte en ermee speelde.

Nog in het ziekenhuis belt Marina, naar later zeggen in doodsangst, met de kliniek en vraagt met Humphrey te worden opgehaald. Als Humphrey's persoonlijk begeleider Marcel vanuit Groningen in Gorkum aankomt, zonder begeleiding van beveiligingspersoneel, merkt hij niets van enige angst bij Marina. In zijn verklaring voor de Rijksrecherche zegt hij: 'Marina en Humphrey praatten op dat moment normaal met elkaar. Op dat moment is mij niets bijzonders opgevallen.'

Pas na aankomst in Groningen, als Humphrey weer is ingesloten, vertelt Marina over de levensbedreigende situatie die zij ervaren had. Merkwaardig is dan dat Marina, hoewel ze voor haar leven vreesde, het blijkbaar niet nodig had gevonden het verlof vroegtijdig af te breken. 'Normaal is het zo dat, als een verlof de mist in dreigt te gaan, dit verlof door de begeleider wordt afgebroken en dat contact wordt opgenomen met de politie van de plaats waar men zich op dat moment bevindt,' verklaart een medewerker van de afdeling. 'Ook is het verplicht om meteen als er iets mis gaat tijdens een verlof contact op te nemen met de Van Mesdagkliniek. Jouw eigen veiligheid staat voorop. Desnoods keert een begeleider in een noodsituatie zonder patiënt terug naar de kliniek.'

Daags na het verlofverhaal van Marina is Humphrey uit het lood geslagen. Medewerkers van de afdeling zien hem het weekend van 14 november 'hoofdzakelijk op zijn cel zitten. Hij at niet en maakte een zeer geëmotioneerde indruk. Dagelijks werd er door ons aandacht aan deze aangeslagen man gegeven.' Uit gesprekken die een aantal teamleden met Humphrey heeft, komt 'de stellige indruk naar voren dat Marina misbruik van Humphrey had gemaakt,' en is het hen duidelijk dat zij met haar verlofverslag 'Humphrey in diskrediet wilde brengen.' Uit het feit dat hij niet werd geïsoleerd en een week later weer op verlof ging, kan worden afgeleid dat de kliniek niet veel waarde hechtte aan wat er volgens Marina was gebeurd. Afdelingschef Henri meent in ieder geval dat het verslag van Marina 'een

tamelijk tendentiekus stuk' is. Ook de afdelingspsychiater twijfelt aan de inhoud van het verlofverslag van Marina, vooral als het gaat om 'het aspect dat Marina haar persoonlijke gevoelens jegens Humphrey ontkent.'

Voor de teamleden was het duidelijk dat Humphrey de waarheid sprak: 'Zijn emotie was dermate echt dat hij hierin het personeel niet om de tuin kon leiden. Zij hebben gesprekken gehad met een gebroken man die ten einde raad was. Het was in de loop der jaren voor een aantal teamleden duidelijk geworden dat Marina een gefrustreerde vrouw was die het niet kon laten wraak te nemen op mannen.'

De problemen werden groter toen Humphrey twee weken na het verlof, mede onder druk van het personeel, bekende een relatie met Marina te hebben gehad. Vanaf dat moment hielden de teamleden van Hunze 1 zich vooral bezig met elkaar. 'In een paar dagen tijd heerste chaos,' zegt Humphrey. 'De paar sociotherapeuten die probeerden hun werk te blijven doen, konden niet voorkomen dat er anarchie uitbrak.' Ook nu werd een regel niet gehandhaafd, namelijk dat in het geval van een relatie tussen een personeelslid en een patiënt één van de twee naar een andere afdeling wordt overgeplaatst. 'Dat was onze regel,' zegt een sociotherapeut. 'Als dat was gebeurd, dan waren er geen problemen geweest zoals die er nu zijn.'

Humphrey en Marina waren op dat moment niet de enigen op de afdeling die een intieme verhouding onderhielden. 'Ook patiënt Mo en Susan (arbeidstherapeute, red.) hadden een relatie,' zegt Humphrey. 'Die relatie was in oktober al aangegeven door een collega van Susan bij haar chef. Mo raakte in paniek. Maar er gebeurde niets. De reden daarvoor was dat haar chef Susan haar de baan bezorgd had. Had haar chef wel iets gedaan, dan had de relatie tussen Susan en Mo ook consequen-

ties voor hem gehad. Ondertussen hadden ook gevangene Ronnie en Edith (sociotherapeute, red.) een relatie. Maar die relatie was wat meer geheim.'

De aanvankelijke geheimzinnigheid rond deze relaties verdween in de periode december '98-januari '99 geheel. 'Omdat het zo'n chaos op de afdeling was, kwamen Susan en Edith steeds vaker op Hunze 1,' zegt Humphrey. 'Bijna elke dag. Die gingen dan bij Mo en Ronnie op cel. Het personeel zag dat gebeuren, maar deed niets. Ze hadden het druk met zichzelf, het kon ze niks schelen.' Er gebeurden rare dingen in die tijd, zegt Humphrey: 'Ik zag jongens met mobiele telefoons. Er was drank, hele flessen Strohrum. Er waren veel meer drugs dan normaal. De hele kliniek werd door onze afdeling van drugs voorzien. Er was pure heroïne en pure cocaïne. Er werd gezegd: 'We kunnen alles binnen krijgen, misschien wel een pistool.' Er waren feestjes. Dan zat een man of acht op cel en werd er gezopen en gesnoven en gebeld met mobiele telefoons naar vrouwen buiten. De paar razzia's die werden gehouden, leverden nooit wat op. Er wordt gezegd dat de jongens die zich met de invoer van drugs bezig-

Humphrey in het Rijks-recherche-rapport: 'Ik voelde dat Marina mij erotisch streelde. In mijn nek, op mijn arm, mijn oor, mijn gezicht en mijn borst... We hadden vervolgens een gesprek over gevoelens'

hielden, getipt werden door personeel als er weer een razzia zat aan te komen."

Begin december presteren Ronnie en Mo het zelfs een romantisch etentje te organiseren voor Susan en Edith. Humphrey: "Ronnie had zijn cel uitgeruimd, het bed op zijn kant gezet, van de afdeling een tafel gepakt, een wit laken erover gedaan en er kaarsen op gezet. Mo had garnalen laten komen uit Amsterdam. Ik heb gehoord dat daarna op cel nogal wat werd geflikt-flooid. Ook nu kon het afdelingspersoneel dat zien, omdat de cel van Ronnie recht tegenover het kantoor lag. En ook nu deden ze niks. De behandeling -van 1000 gulden per man per dag- lag helemaal stil. Het kwam erop neer dat de afdeling overgenomen was door bewoners."

Tamelijk laat, op 1 februari 1999, als Marina allang met ziekteverlof is, schrijft afdelingschef Henri in een brief aan de divisieleiding dat de arbeidsverhoudingen dusdanig waren dat 'het primaire proces van de behandeling' verstoord raakte. Daarom adviseert hij 'Marina over te plaatsen naar een andere afdeling.' Om hun eigen behandeling niet langer te frustreren, zijn het uiteindelijk de bewoners zelf, samen met personeelsleden die ook van goede wil zijn, die begin februari de boel herstellen door het leven van alledag in de kliniek te hervatten.

Inmiddels heeft de Van Mesdagkliniek een aantal nieuwe regels ingesteld. Volgens een gedetineerde die nu op afdeling Hunze 1 zit, mogen bewoners buiten de kliniek geen boodschappen meer doen, maar alleen nog in de winkel in de inrichting zelf. Het personeel mag niet meer alleen op cel komen. Er is een zorgmanager aangesteld die de behandelingen coördineert en een clustermanager die ervoor zorg moet dragen dat de regels strak gehanteerd blijven worden.

Volgens een bewoner zijn zeven personeelsleden van de afdeling nu elders in de kliniek werkzaam, of helemaal vertrokken. De situatie op Hunze 1 is, zegt een bewoner, daarmee amper beter, wellicht de reden waarom sinds april nog altijd twee van de elf TBS-cellen op de afdeling leeg staan. "Van de oude garde is een aantal personeelsleden achtergebleven," zegt een bewoner. "Dat zijn de rotte appels op wie de directie nog steeds geen grip heeft. Een voorbeeld: formeel moeten wij in het weekend om elf uur 's ochtends uitgesloten worden. Dat gebeurt nooit. Het is

altijd pas tegen half twaalf dat de deuren van onze cellen opengaan. Ze hebben maling aan de regels."

De behandeling van de bewoners intussen blijkt nog altijd vertraging op te lopen. Hoewel TBS-klinieken verplicht zijn elke vier maanden een Multi Disciplinair Behandelingsoverleg te hebben, waarbij de voortgang van de behandeling wordt besproken en waarvan een rapport moet worden opgemaakt, zegt één van de huidige bewoners in geen vijf maanden een MDB te hebben gehad.

Een zekere verklaring voor het gedrag van Marina heeft Humphrey, ruim een jaar na dato, niet. "Ik neem haar niks kwalijk, want zij zat ook in een moeilijke positie. Maar ik vermoed dat ze wraak op me heeft genomen, omdat ik geen verdere relatie met haar wilde op het moment dat ik eenmaal vrij zou zijn. Misschien wilde ze dat ik langer zou blijven. Misschien kwam het haar wel goed uit dat haar verlofverhaal werd gebruikt tijdens de zitting in hoger beroep over mijn TBS-verlening, die vier dagen na het verlof naar Gorkum plaatsvond. Misschien was ze blij dat daar besloten werd dat ik mede vanwege dat verlof nog twee jaar langer moest zitten."

Hoewel hij zegt nog altijd van Marina te houden, heeft de hele affaire Humphrey naar eigen zeggen tot nu toe behoorlijk opgebroken. Niet alleen vanwege de verlenging van zijn TBS. "Het heeft consequenties gehad voor de behandeling," zegt Humphrey die sinds een half jaar in een TBS-kliniek in Utrecht zit. "Niet alleen voor mij, voor de hele afdeling. Die lag vanaf december 1998 op zijn gat. Het was lang leve de lol, tot we ons na twee maanden realiseerden dat we eens voor de rechter zouden staan voor een verlengingszitting en dat die ons dan zou vragen wat we het afgelopen jaar zoal hadden gedaan. De rechter wil op papier zien wat je gedurende een periode in de kliniek hebt gedaan. We liepen het risico dat we nog veel langer in de kliniek zouden moeten zitten."

En juist die papieren ontbreken, omdat in de chaotische periode op Hunze 1 geen verslagen werden gemaakt. Humphrey: "Er was zelfs een tijd een verbod om te rapporteren, met name over mij. Zo wilden ze voorkomen dat allerlei dingen die speelden, over die relaties en zo, op papier kwamen. Daar loop ik nu in Utrecht tegenaan. Ze hebben hier geen verslagen over mij gekregen van het afgelopen half jaar. Ze zeggen dat er niks op papier staat. De Van Mesdag weigert antwoord te geven op de vraag hoe het mij het laatste half jaar in die kliniek is vergaan. Blijkbaar willen ze dat het deksel op de doofpot blijft."

Ondertussen blijkt nog een lid van de oude garde weer in de kliniek te zijn gesignaleerd: Marina. Een bewoner: "Mensen zagen haar in de kantine zitten. Ik denk dat ze terugkomt." ●

Naar aanleiding van het Rijksrecherche-rapport werden de volgende maatregelen genomen: drie gedetineerden zijn overgebracht naar andere klinieken, zeven personeelsleden werden herplaatst en vorige week kwam een eind aan het dienstverband van de medisch directeur van de kliniek, S. Leeuwestein. De directie van de Van Mesdagkliniek weigert overigens elk commentaar.

